

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ**

Спеціальність: **222 «Медицина»**
Освітньо-професійна програма: **Медицина**
Код компонента в освітній програмі: **ОК 20**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **очна (денна)**
Рік навчання: **2**
Семестр(и): **III (осінній), IV (весняний)**
Тип освітнього компонента: **обов'язковий**
Навчальний рік: **2025-2026**

Обсяг: **3,5 кредити ECTS (105 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття**
Підсумковий контроль: **диф. залік**
Пререквізити: **вивчені теми з «Анатомії людини»; «Гістології, цитології та ембріології»; «Фізіології»**

Кафедра/підрозділ: **кафедра анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії, пр. Незалежності, 12**

Керівник освітнього компонента: доц. **Коновал Наталія Станіславівна**,
email: ns.konoval@knmu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.knmu.edu.ua/course/index.php?categoryid=1025>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Клінічна анатомія та оперативна хірургія – прикладна наука, яка ґрунтується на використанні теоретичних питань та методів дослідження нормальної анатомії людини з використанням як класичних, так і сучасних методів дослідження в сфері клінічної медицини, вивчає топографію внутрішніх органів та структур та орієнтується на обґрунтуванні доступів до внутрішніх органів та структур та технологію оперативних втручань на них, з метою усунення або корекції хірургічної патології.

Освітній компонент “Клінічна анатомія та оперативна хірургія” викладається для студентів другого курсу медичного факультету протягом одного семестру. На вивчення освітнього компоненту «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» відводиться 3,5 кредити ЕКТС - 105 годин (48 годин аудиторних і 57 годин самостійної роботи студента).

МЕТА КУРСУ: оволодіння систематизованими знаннями з будови тіла людини в різних ділянках та формування практичних умінь топографо-анатомічного виконання оперативних доступів та оперативних прийомів; знайомство з принципами хірургічних методів лікування.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Здобувач освіти має знати:

- загальний принцип пошарової будови тіла людини;
- клінічну анатомію ділянок тіла людини;
- клінічну анатомію внутрішніх органів людини;
- клінічну анатомію клітковинних просторів, судинно-нервових пучків;
- клінічну анатомію черепа, хребта;
- клінічну анатомію верхніх та нижніх кінцівок;
- колатеральний кровообіг у разі порушення прохідності магістральних кровоносних судин;
- внутрішньо- та міжсистемні артеріальні анастомози;
- внутрішньо- та міжсистемні венозні анастомози;

- вікові та індивідуальні особливості будови, форми, топографії та синтопії внутрішніх органів та інших анатомічних утворень;
- основні принципи та техніку використання хірургічних інструментів;
- принципи первинної хірургічної обробки ран;
- основні етапи найпростіших оперативних втручань;
- принципи виконання основних оперативних втручань

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (12 год.):

Тема 1. Введення в клінічну анатомію та оперативну хірургію.

Тема 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія мозкового і лицевого відділів голови.

Тема 3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок та органів шиї та стінок грудної клітки

Тема 4. Клінічна анатомія і оперативна хірургія легень і органів середостіння, серця і навколосерцевої сумки.

Тема 5. Клінічна анатомія і оперативна хірургія передньо-бічної стінки живота та органів черевної порожнини.

Тема 6. Лапаротомія. Кишковий шов. Анастомози

Перелік тем практичних занять (36 год.):

Тема 1. Вступ в клінічну анатомію та оперативну хірургію. Хірургічний інструментарій і апаратура для зшивання. Первинна хірургічна техніка.

Тема 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок черепно-мозкового відділу голови і вмісту порожнини черепа.

Тема 3. Клінічна анатомія лицевого відділу голови. Операції при гнійно-запальних процесах на обличчі.

Тема 4. Клінічна анатомія ділянок шиї. Трикутники, фасції, клітковинні простори шиї. Оголення і перев'язка зовнішньої та загальної сонних артерій.

Тема 5. Клінічна анатомія і оперативна хірургія органів шиї. Трахеостомія.

Тема 6. Клінічна анатомія і оперативна хірургія стінок грудної клітки, молочної залози.

Тема 7. Клінічна анатомія і оперативна хірургія легень, плеври, органів переднього та заднього середостіння, серця і перикарда.

Тема 8. Клінічна анатомія і оперативна хірургія передньо-бічної стінки живота. Хірургічна анатомія і оперативне лікування пахвинних, стегнових, пупкових гриж та гриж білої лінії живота.

Тема 9. Клінічна анатомія верхнього і нижнього поверху черевної порожнини.

Тема 10. Операції на органах черевної порожнини. Кишковий шов. Резекція кишок.

Тема 11. Апендектомія. Операції на товстій кишці

Тема 12. Операції на шлунку.

Тема 13. Операції на печінці, жовчному міхурі, жовчних шляхах, підшлунковій залозі.

Тема 14. Клінічна анатомія і оперативна хірургія поперекової ділянки.

Тема 15. Клінічна анатомія і оперативна хірургія стінок та органів таза.

Тема 16. Клінічна анатомія і оперативна хірургія верхньої кінцівки.

Тема 17. Клінічна анатомія і оперативна хірургія нижньої кінцівки.

Тема 18. Диференційований залік

Перелік тем самостійної роботи студента (57 год.)

1. Клінічна анатомія утворень очеревини.
2. Топографічне обґрунтування хірургічного лікування панкреонекрозів.
3. Клінічна анатомія печінки.
4. Клінічна анатомія фасцій та клітковинних просторів шиї.

5. Клінічна анатомія грудино-ключично-соскоподібної ділянки.
6. Катетеризація підключичної вени.
7. Вади розвитку серця. Ендоваскулярні методи лікування.
8. Резекція легень.
9. Лапароскопічні способи лікування гриж. Холецистектомія. Апендектомія.
10. Травми грудної клітини.
11. Сучасні методи видалення гриж.
12. Пневмоторакс.
13. Операції на серці (Екстракорпоральний кровообіг).
14. Операції на лицевому відділі голови.
15. Інтубація трахеї.
16. Післяопераційні грижі.
17. Ампутації і екзартикуляції кінцівок. Принципи пункцій, артротомій, резекцій суглобів, артропластики та артродеза. Операції на костях. Принципи екстра- та інтрамедулярного остеосинтеза.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекція, виконання вправ та практичних робіт, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів, метод стандартизованого пацієнта

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (https://knmu.edu.ua/doc_block_type/instrukcziyi-navchalnogo-proczesu/). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються протягом 24 год. Оцінки виставляються в електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (70 – 120 балів) відповідно до таблиці 1 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД за обидва семестри становить **загальну навчальну діяльність (ЗНД)**.

Індивідуальні завдання (ІЗ) Індивідуальні завдання студента (далі – ІЗС) не є обов'язковим елементом, але при бажанні здобувача освіти може бути виконане і оцінюються в балах ECTS (не більше 10), які додаються до суми балів, набраних за поточну навчальну діяльність. На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (не більше 10).

Підсумковий контроль. Умовою допуску до ДЗ є набрання 70 балів ЗНД. ДЗ складається із 5 питань: клінічної ситуації, трьох теоретичних питань та практичного навичку.

Оцінка з дисципліни (ОД). $ОД = ЗНД + ДЗ$.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізненні на лекцію або практичне заняття більше ніж на 5 хвилин здобувач(ка) освіти може бути не допущений(на) до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. **Клінічна анатомія та оперативна хірургія. Т. 1** : підручник / В.І. Півторак, О.Б. Кобзар, С.М. Білаш та ін. ; за ред. В.І. Півторака, О.Б. Кобзаря. — Вінниця : Нова Книга, 2021. — 568 с.
2. **Оперативна хірургія і клінічна анатомія** : [підручник] / Ю.Т. Ахтемійчук, Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко та ін. — Київ : ВСВ «Медицина», 2018. — 504 с.
3. **Короткий курс топографічної анатомії та оперативної хірургії** : навчальний посібник / В.І. Півторак, О.Б. Кобзар, Ю.Г. Шевчук. — Вінниця : Нова книга, 2015. — 224 с.
4. **Короткий курс клінічної анатомії та оперативної хірургії** : навчальний посібник / В.І. Півторак, О.Б. Кобзар, Ю.Г. Шевчук. — Вінниця : Нова Книга, 2019. — 224 с.
5. **Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та шиї** : підручник / В.І. Півторак, О.М. Проніна, Ю.М. Вовк та ін. — Вінниця : Нова Книга, 2016. — 312 с.
6. **Оперативна хірургія та топографічна анатомія** : підручник / Л.Я. Ковальчук, В.А. Коваль, В.Г. Годлевський та ін. ; за ред. Л.Я. Ковальчука. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. — 648 с.
7. **Оперативна хірургія і топографічна анатомія** : навчальний посібник / О.О. Тимошенко, М.П. Ковальський, А.К. Тимченко та ін. — Київ : Медицина, 2014. — 520 с.

8. **Клінічна анатомія та оперативна хірургія: основи курсу** : підручник / В.В. Григорович, О.В. Дольницький, Ю.С. Дудченко та ін. ; за ред. В.В. Григоровича. — Харків : Новий Світ-2000, 2018. — 550 с.
9. **Топографічна анатомія та оперативна хірургія** : [навчальний посібник] / В.В. Григорович, О.В. Дольницький, Ю.С. Дудченко та ін. — Київ : Медицина, 2019. — 424 с.
10. **Оперативна хірургія і топографічна анатомія** : навчальний посібник / В.І. Півторак, Ю.М. Вовк, С.М. Білаш, О.Б. Кобзар. — Вінниця : Нова Книга, 2023. — 568 с.

Зав. кафедри анатомії людини,
клінічної анатомії та оперативної хірургії

Ігор КОЛІСНИК